

היכלולא דצדיקיא

לקט אמרים

בעניני דת ודעות מגדולים וצדיקים
שחל היומא דהילולא שלהם בחודש הזה

מרן הגה"ק רבי חיים צבי טייטלבוים זיע"א

אבדק"ק סיגעט ובעל עצי חיים

נלב"ע ו' שבט תרפ"ז לפ"ק

אשר נתפרסמו בגליונינו "אמונה ודעת"

וכעת מופיע בקובץ נפרד

חודש שבט תשפ"ב

מערכת "השקפה בדודה"

© כל הזכויות שמורות

הערות והארות בעניני הגליון, והודעת פרטים על שיעורים וחבורות וספרים וכדו', וכמו"כ לתרומות והנצחות

יכולים לשלוח לפאקס: 03-6443567 או לאימעיל: A146556474@gmail.com

וכן אפשר להשאיר הודעות למערכת בטעל. 0747962033

לתרומות והנצחות בחו"ל אפשר להתקשר בטעל:

בארה"ב: 502-4186 (845). בלאנדאן: 075-3507-8220.

במאנטשעסטער: 07835298520. באנטווערפען: 032-4912-81276

ניתן לתרום בכרטיס אשראי ע"י מערכת "נדרים פלוס" בעמדות הפזורות ע"ש "אמונה ודעת"

או ע"י מערכת "נדרים פון" בטעל: 03-7630585 קאוד-5374

או העברה לחשבון בבאנק פאג"י, סניף 188, מ. ח. 105416010, ע"ש ליבוביץ לציין עבור "אמונה"

הגליון החודשי "אמונה ודעת" מופץ בעזהשי"ת באלפי העתקות

בערי ארה"ק: ירושלים, בית שמש, בני ברק, וצפת, ומודיעין עילית. ובחו"ל: בארה"ב, בקאנאדא, ובענגלאנד, כ"י.

הגליונות ניתן להשיג:

ירושלים: 05484-85560 | בית שמש: 05832-44306 | בני ברק: 05331-27056 |

צפת: 0527698687 | מודיעין עילית: 052769868

החפץ להיכנס לרשימת מקבלי הגליון מידי חודש נא לשלוח "בקשה"

לאימעיל אדרעס a146556474@gmail.com

מֶרֶן הַגֵּה"ק רַבִּי חַיִּים צְבִי טֵייטלבוים זי"ע"א

אבדק"ק סיגעט ובעל עצי חיים

נלב"ע ו' שבט תרפ"ו לפ"ק

מֶרֶן הַעֲצֵי חַיִּים זי"ע נולד ב"ג טבת בשנת תר"מ לאביו מֶרֶן הַקְּדוּשָׁת יו"ט זי"ע ולאמו מרת חנה [בת הגה"ק ר' יואל אשכנזי זי"ע אבד"ק זלאטשוב בנו של הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי זי"ע אבד"ק טאלטשאוו (חותן מרנא הייטב לב זי"ע), וחתן הגרצ"ה תאומים זצ"ל האב"ד קאליש שהיה חתן הגאון בעל החוות דעת והנתיבות ומגזע גדולים וקדושים ולמעלה בקודש], בעיר טעטש אשר מֶרֶן הַקְּדוּשָׁת יום טוב שימש אז שם ברבנות, וגדולה היתה השמחה אצל הקדויו"ט כשנולד העצ"ח זי"ע אחרי שחיכה הרבה שנים להפקד בזש"ק. [ומרן הדברי חיים מצאנז זי"ע כתב לו במכתבו בצפייתו צפינו שלא ימנע מכם פרי בטן, וברכתו עשתה פירות], וקנה את תורתו וחכמתו אצל מֶרֶן אביו הקדוש. עוד בימי ילדותו ראו עליו כי לגדולות נוצר. ביום ט"ו סיון בשנת תרנ"ו נשא העצי חיים את הרבנית בת הרה"ק רבי שלום אליעזר האלברשטאם זי"ע בנו של מרנא הדברי חיים מצאנז זי"ע, כבר נודע בימי נעוריו בגדולות בתורה וביראה ובכשרונותיו הברוכים. הני תרי צנתרי דדהבה, האחים הקדושים העצי חיים ז"ל ורבינו ז"ל, נתגדלו ביחד בבית אביהם הק', ועוד בשחר טל ילדותם פקע שמייהו לט"ב בכל המדינה, ובני הרב מסיגעט היו לשם ולתפארת בקדושתם ותורתם וקלסתר פניהם המאירים. והיה נוהג ליסע אל גדולי הדור כהגאון"ק משינאווא ומגארליץ ומהר"י מבעלזא זי"ע ועוד לקנות מהם תורה וחסידות, ואף בעצמו היה נחשב כבעל מדרגה עצומה, והיה משים לילות כבימים להגות בתורה ולא פסיק פומיה מגירסא, ובנוסף לגדולות היה גם ידוע כאיש נבון ופיקח בהיות העולם והיה לו זכרון נפלא מאוד ומעולם לא שכח דבר מתלמודו, לאחר ההסתלקות דאביו מֶרֶן הַקְּדוּשָׁת יו"ט זי"ע בשנת תרס"ד נתקבל כרב ואב"ד העיר הגדולה סיגוט והגלילות ולשמש כראש הישיבה הגדולה אשר היתה כאבן שואבת לאלפי תלמידיו. מעט ורעים היו ימיו של העצי חיים, שסבל כל ימיו מחולשות ומחלות ומצער גידול בנים, והרבה מילדיו נפטרו בדמי דמיהם, והעצ"ח קיבל את הכל באהבה ואף פעם לא בכה, ורק כשהספיד את אמו הצדקה אז בכה ואמר שהוא בוכה על שנחסר לו מצות כיבוד אם, וידוע שכל זמן שהיה בביתו לא אינה אליו כל רע, ובכל פעם שנסע לחוץ מביתו היו מקרים קשים רח"ל, ובכ"ז התחזק וזכה וזיכה את הרבים, והרביץ תורה ויר"ש לתלמידיו וחסידיו ששתו מבארו באר מים חיים, ותוך זמן קצר תפס את מקומו כאחד ממנהיגי היהדות באונגארן, ושימש גם בהנהגת הלשכה הארטאדאקסיע במדינה ומצודתו היתה פרוסה אל כל הקהילות ובכללם גם הקהילות האשכנזיות, וגדר גדר ועמד בפרץ בכל העניינים הצריכים תיקון, וכמו כן היה מפורסם כבעל מופת ופועל ישועות ורבים באו אליו להתברך ממנו ולשאלו בעצתו. ובמדינת אונגארין חדרה השפעת אור תורתו בכל עיר ועיר, ומשקל רב נתנו לדעתו ולדבריו, והרבה פעמים הכריע חוות דעתו במיני רבנים דיינים ושוחטים בעיירות שונות, ובעיר סיגוט גופא מלבד מה שהיה רב דמתא וריש מתיבתא, בנוסף לזה הי' אבי יתומים ודיין אלמנות, אשר עשה מעשים בהצנע לכת, ולא נודע הדבר עד אחר הסתלקותו, העצ"ח זי"ע אמר פעם שאת כל כסף משכורתו שמקבל מקופת הקהל לא הספיק לו כלל, כי הי' מפזרו לילדי העניים לשלם בעבורם שכר לימוד למלמדים מומחים שיוכלו ללמוד תורה.

אף שהיו האחים הק' העצי חיים ורבינו זי"ע בני איש אחד ונתגדלו בבית אחד, מכל מקום היו אוזניו כל צדיק דרכו באופן אחר, ותכונת נפשם לא ראי זה כראי זה, כי הגה"ק העצי חיים זי"ע הי' שקט ושאנן וכל דיבוריו היו ספורים, וכמעט לא הציא הגה מפיו, ורבינו לעומת זה היה בוער בהתלהבות כאש להבה, ולכל אחד היה אמרתו שלוחה בדבר צחות ובמילי דבדיחותא, להחיות נפש. הרה"ח ר' אשר שווארץ ע"ה, שהיה משמש בקודש אצל הייטב לב ואחרי אצל הקדושת יו"ט, ואחרי אצל העצי חיים, הוא היה אומר, כי העצי חיים היה דומה בכל עניניו לאביו הק' הקדושת יום טוב באיכותו במהותו וקלסתר פניו ובתנועותיו ובהילוכו, כל כולו כאביו הקי"ט, ורבינו היה דומה לזקנו מֶרֶן הייטב לב זי"ע שהיה בטבעו ובמזגו ער וחם באש להבת שלהבת, והיה רגיל מפעם לפעם לבדח בדברי צחות. וגם במראה פניו ובקומתו ובכל עניניו היה דומה לזקנו הייטב לב, וכן העידו כל תלמידי הייטב לב שקלסתר פניו של רבינו וכל מהותו דומה לשל זקינו מֶרֶן הייטב לב. רבינו היה מפליג את כח זכרוננו המבהיל של אחיו הגדול העצי חיים. פעם אמר רבינו בתוך אחת השיחים: אחי העצ"ח כשהי' פוגש אדם בפעם ראשונה תיכף ומיד הכיר בו תכונת נפשו ומהותו, לא כן אצלי שלוקח לי איזה זמן וצריך אני לדבר עמו קצת, ורק אז אני מכיר מהותו ועומד על טיבו. כמו כן שלח לו מֶרֶן רבינו אנשים שהגיעו אליו לארשייווא להתברך בדבר ישועה ורחמים, וכן היה מחבק ומעריך את תורתו של אחיו העצי חיים זי"ע, ובהרצאת השיעורים בישיבה היה רגיל מֶרֶן רבינו מפעם לפעם לומר חידושים וסברות מאחיו הגדול מֶרֶן העצי חיים, פעם אחת ראו את רבינו יושב באמצע חודש אלול ולומד את הספד"ק "עצי חיים" על מועדים, וכה עבר כמעט על כל הפרקים המדוברים מעניני ימים נוראים. [וזה היה לפלא כי מֶרֶן רבינו זי"ע לא היה דרכו לעיין בספרים של מחברים בני דורו].

ומאידך גיסא היה גם העצי חיים זי"ע מחבק את אחיו הצעיר מֶרֶן רבינו הק', והשתדל הרבה עבורו כי עד שנת תרע"א לפ"ק היה מֶרֶן רביה"ק זי"ע גר בעיר סאטמאר, והי' לו שם בית מדרשו, אשר שם התפללו חסידי סיגוט וחסידים ואנשי מעשה, ומֶרֶן העצי חיים זי"ע כתב מכתב לק"ק ארשייווא שיקבלו את אחיו מֶרֶן זי"ע לרב ואב"ד בעירם, והנטיח להם שלא יתחרטו על בחירתם זו. ואכן בחודש אלול שנת תרע"א, נתמנה רבינו לשרת בקודש בעבודת אב"ד בק"ק ארשייווא, גם לא שקט אחיו מֶרֶן העצי חיים זי"ע ודאג להצלחתו, ועם פרוס הימים הנוראים שלח לו קבוצה של בחורים מתלמידי ישיבתו בסיגוט שהיו מטיבי נגן, בכדי שיעמדו לימינו בתור משוררים בעת התפילות כשיתפלל לפני התיבה בימים הנוראים.

אחרי חג הסוכות שלח העצי חיים לארשיווא קבוצה של כעשרים בחורים שילכו ללמוד אצל מרן רביה"ק ז"ל בארשיווא, ואמר להם שימסרו לו בשמו: "א רב פון א שטאט דארף צו פירן א ישיבה"... בשנת תרפ"ה כשחיתן מרן העצי חיים זי"ע את בתו הרבנית הצדקת מרן פעסיל ע"ה הי"ד, כיבד מרן העצי חיים זי"ע את אחיו רבינו הק' זי"ע בסידור קידושיו. וכמו כן בשמחת הגנישיווא של הגה"צ מסעמיהאלי זצ"ל שהתקיימה בחודש אלול שנת תרפ"ד ז"ע, כיבד אף מרן רבינו זי"ע את אחיו מרן העצי חיים זי"ע בסידור קידושין. זקני החסידים מספרים, כי במשך זמני הגנישיוואן ישבו שני האחים הק' זמנים ארוכים, ושוחחו ביניהם בשמחה וטוב לבב, והמוני החסידים עלו אז על השולחנות מסביב לשני הצדיקים, והדוחק היה גדול ורב, כי רצו להיות נוכחים ולשמע שיח שרפי הקודש. ובאחד השמחות בבית העצי חיים זי"ע שהתאספו שם הרבה רבנים מכל המדינה, אחרי השמחה אמר העצי חיים "מכל חשובי הרבנים שהיו כאן חשוב אצלי ביותר אחי הרב מארשיווא שהשתתף בשמחתו". ופעם אחת שמעו את העצי חיים כשהוא מתמרמר בענוות קדשו אשר הוא מתבייש בפני אחיו הצעיר בעבודת ד', כדרך הצדיקים שאחד נכוח מחופותו של חברו. בשנת תרפ"ד בחודש אלול, כשהשיא רבינו זי"ע את בתו הרבנית הצדקת מרן חיה רויזא ע"ה עם הגה"צ ר' חנניא יום טוב ליפא ז"ל אב"ד סעמיהאלי והחתונה התקיימה בארשיווא וגם הגה"ק העצי חיים היה שם. וגשאר לשבת שבוע ברכות לשבות בארשיווא להשתתף בשמחת רבינו זי"ע, וערכו את השלחן בליל ש"ק וביום שב"ק ביחד, והסעודה שלישית ערכו כ"א בפ"ע. רבינו בביהמ"ד והעצ"ח בחדר סמוך לביהמ"ד. העצי חיים גמר את הסעודה במוקדם, ובאמצע ברכת המזון שמעו ממרחק את קול רבינו בקול רעש גדול אדיר וחזק קול ה' בכח, שאומר פסוקי ה' מלך ושמע ישראל וגו' בנעימה קדושה ובהתעוררות גדול, והעצי חיים בשמעו את קול רבינו הכה בידו על השלחן להשתיק את קול ההמולה סביבו, והטה אזנו לשמוע את קולו של רבינו, ונתחוויר פניו הקדושים בהתפעלות עצומה מקולו ותנועותיו של רבינו. והעומדים שמה אמרו שהיה ניכר על פניו של העצי חיים סימני התפעלות שיש לו מעבודת אחיו רבינו זי"ע.

כידוע שהני תרי אחין קדישין השתדכו ביניהם, כאשר בתו של מרן רבינו זי"ע הרבנית הצדקת מרת רחל ע"ה נתאסרה לבנו של מרן העצי חיים זי"ע ה"ה הגה"ק רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים זצ"ל הי"ד אב"ד סיגוט ובעל "יד יקותיאל". עוד בחיי מרן העצי חיים זי"ע דברו נכבדות להגה"ק רבי יקותיאל יהודה זצ"ל לבא בקשר החיתון נעשה יפות עם בת דודו מרן רבינו זי"ע, ומרן העצי חיים זי"ע שלח שליח מיוחד את איש אמונו הרה"ח ר' בנציון שו"ב דק"ק סטרימבא ע"ה לעיר ארשיווא לדבר עם רבינו זי"ע אודות פרטי הענינים. אמנם הדבר לא יצא לפועל בחי מרן העצי חיים זי"ע, כי פתאום הגיע האסון המחריד בפטירתו של העצי חיים זי"ע ונגדע הארז בלבנון. אולם מספר עד ראייה אחד מזקני תלמידי מרן העצי חיים זי"ע, כי כאשר גופו הטהור היה מונח על הארץ, גחן אליו אחיו מרן רבינו הק' זי"ע ולחש לו באזנו: "מזל טוב ברודער, מיר זעמיר זיך משדך", ויחד עם החלטת שנתקבלה להושיב את הגה"ק רבי יקותיאל יהודה זצ"ל למלא מקום אבותיו הקדושים זי"ע, נתוודע על קשר האירוסין הלז, ורבינו הק' זי"ע נכנס בעצמו אל אמו הרבנית הצדקת ע"ה אשת חבר העצי חיים זי"ע ואמר לה: "מזל טוב, דיין זוהן זלמן לייב איז אויפגעגומען געווארן פאר רב, און מיין טאכטער רחל'ע וועט זיין די רעבעצעין".

עוד בראשית השנה של שנת תרפ"ו הרגיש העצי חיים זי"ע וראה מראש מקדם שדינים שורים בעולם, ובשמחת תורה של שנת תרפ"ו בשעה שערך את ההקפות, אמר אז למקורביו, אילו ידעתם מה שאני יודע, הייתם מעוררים רחמים עכור, ומזל'י חזי. בראשית השנה שנת תרפ"ו נסע העצי חיים זי"ע לשבות בקרב אנ"ש וחסידי בעיר אחת, וגם רבינו זי"ע נסע אז לשב"ק לעיר אחרת שהיתה בקירוב מקום, וביום ראשון אחר השבת נסע רבינו זי"ע לבקר את אחיו הגדול העצי חיים, וסיפר בנו של רב העיר ששבת שם העצי חיים שהי' נוכח כאשר נפגשו יראי ה' איש אל רעהו האחים הקדושים, שכשנכנס רבינו לחדר שבו ישב העצי חיים ביקש העצי חיים מכל העומדים שם ואמר הוציאו כל איש מעלי, ורצה לדבר עם רבינו ביחידות, רבינו התיישב ליד אחיו העצ"ח ושאל בשלומו איך שמרגיש בבריאות גופו, והעצי חיים שם את ידו על לבו ואמר לא טוב (נישט גוט), ואח"כ נתקרב זה לזה ודברו בחשאי מפה לאוזן, וקולם לא נשמע ובתוך כך התחילו שניהם לככות, ודמעות נשרו מבין ריסי עיניהם הק', והעצי חיים לחץ את ידי רבינו למשך זמן ארוך ולא דברו כלום, רק קול בכייתם נשמע, ואח"כ עמד העצי חיים ממקומו ולווה את רבינו ביציאתו עד פתח הבית וחזר למקומו, וגם הרב דמתא יצא אז מחדרו של העצי חיים ללוות את רבינו, ובאמצע הליכתם דבר אתו רבינו בהתרגשות גדולה ובעינים דומעות מאחיו העצי חיים, ואמר הרב שהי' ניכר אז על פניהם, שלבם יודע שזו היתה פגישתם האחרונה ועלי אדמות ונפרדו אז זה מזה בעלמא הדין.

לשבת פרשת וארא נעתר העצי חיים זל"ה לנסוע למדינת אונגארין לעיר קליינווארדיין לעשות את השבת בקרב תלמידיו וחסידיו שגרו שם. כשהגיע זמן תפילת מנחה נודעו כולם בראותם את הארז בלבנון שוכב מחוסר אונים בלי הכרה, ותיכף העלוהו כמה אנשים והשכיבוהו על המטה, והזעיקו את הרופא שקבע שאחזו השבץ וסכנה מרחפת לחייו. חיש מהר נתפרסם דבר מחלתו של העצי חיים זי"ע שנתעלף בפתע פתאום, ונודעוהו כל המדינה ובכל מקום אשר דבר מחלתו מגיע נודעוהו עד עומק נשמתם ונקהלו היהודים לעורר רחמים ולהרבות בתפלה. חסידים רבים נהרו אז לקליינווארדיין לעקוב על המתרחש סביב למטתו של העצי חיים ובין הבאים הי' כמובן אחיו רבינו זי"ע שתיכף כשהגיעה הידיעה ע"י הטלעפאן לאורשיווא שאחיו העצי חיים נתעלף והוא מסוכן, שם לדרך פעמיו לקו"ד, ולראות את שלום אחיו הגה"ק העצי חיים זי"ע. חותנו של העצי חיים ה"ה הרה"ק ר' שלום אליעזר זצ"ל גם בא אז מראצפערט, והרעיש עולמות לעורר רחמים על חתנו, וכן התאספו רבנים וחסידיים מכל מדינות טראנסילוואניע להתפלל לרפואתו, ואף בארה"ק שלחו שליחים להתפלל לידי המקומות הקדושים ולעורר רחמי שמים עבור החולה יוסף חיים צבי בן חנה, (שהוסיפו לו אז לסגולה את השם יוסף). הרה"ק מהרש"א מראצפערט זי"ע ביקש את רבינו זי"ע שיושיב ב"ד מיוחד, שיפסקו בכח תורתם פסק דין ע"פ הלכה של תורה, שצריכים את העצי חיים בעלמא הדין, רבינו הושיב ב"ד של עשרה ת"ח יראי ה' עדה קדושה, וחסידיים ואנשי מעשה טענו לפני הבי"ד כי הדור צריך לו, והה"ק ר' שלום אליעזר זצ"ל חיזק דבריהם. וכן רבינו זי"ע הוסיף לטעון בפני הבי"ד כי הילדים רכים בניו ובנותיו צריכים לו להתגדל על ברכיו ואלו הצאן מה חטאו. ולאור טענות אלו יצא הפסק דין מהבית דין עפ"י התוה"ק שיתבטל מעל החולה כל גזירה רעה, וכל דין יתהפך לרחמים ויתרפא רפואה שלימה וגמורה וכו', וחתמו כולם אור ליום ה' לס' ולכל בני ישראל הי' אור במושבם ו' שבט תרפ"ו לפ"ק.

ברם לא איכשר דרא ויהי בשעה תשע נח נפשיה בהיותו בן ארבעים ושש שנים בלבד, בשעה אחד אחה"צ הובא הארון לביהכ"נ הגדול, ושם הספיד אותו בנו ממלא מקומו הבחור יקותיאל יודא, וחתנו הגה"צ מסלאטפינא, משם הלכו לבית הקברות אנשים לרבבות, ושם הכינו בימה גדולה והתחילו בהספדים, ראשון המספידים ה' אחיו רבינו זי"ע שהספידו בקול בוכים אשר נמס כל לב וה' למים. וסיפר הגה"צ מראחוב זצ"ל שרבינו אמר אז בתוך דבריו שעכשיו הוא מרגיש בנפשו דהשתא מת אבי, אבי מורי הגה"ק בעל קדושת יו"ט זלה"ה כי הלא אמרו חכמי"ל המניח אחריו בן כמותו במותו נחשב כאילו הוא חי, אחי העצי חיים זי"ע ה' דומה לגמרי לאבינו הקדוש יו"ט זי"ע, וכל זמן שהי' הוא חי ה' דממה בעיני כאילו עדיין אבי בחיים חיותו, אבל כעת נסתלק אחי הרי הוא כאילו עכשיו מת רבי. אחרי רבינו ז"ל הספידו עוד הרבה רבנים, כל המספידים הפליגו מאוד בשבחו, הגאון מקאשוי אמר שהי' גדול בדורינו כמו רבינו הקדוש בימיו. ואח"כ הכריזו שביום א' יספידו אותו בבית הכנסת הגדול הרבנים הגדולים שלא הספידו אותו היום. ואכן ביום א' נמשך ההספדים במשך כל היום ע"י רבנים רבים ממקומות שונים, וגם בארה"ק הספידו הגה"ק מהרי"ח זאנענפעלד זי"ע. ביום הקדוש שנת תרפ"ז בדרשת כל נדרי בקראלי הזכיר רבינו זי"ע בתוך דבריו בבכיות נוראות את הסתלקותו של אחיו הגדול העצי חיים זי"ע, ויקונו עליו בקול בוכים עד אשר נעו אמות הסיפים. וסיפר אחד החסידים שהי' אז עדיין בימי ילדותו שעדיין חקק בזכרונו את מראה רבינו בעיני דומעות, ובקולות בכי הזכיר אז את אחיו הגדול זצ"ל.

בשנת דברי יואל חיד"ד סי' מ"ד מזכיר רבינו באמצע התשובה את דבר הסתלקותו של אחיו העצי חיים ז"ל, בזה"ל: וידוע שהוא ז"ל לא סידר אלה הכתבים לדפוס כי נסתלק פתאום באמצע הדרך בימי עלומיו. ובסימן ע"א כתב רבינו בזה"ל: וידוע שהוא ז"ל לא סידר אלה המכתבים לדפוס, כי בעו"ה נסתלק פתאום בימי עלומיו באמצע הדרך בקו"ד ע"ש. [חלק גדול מדברי התולדות שבכאן נלקחו מס' מושיען של ישראל ח"א ח"ג וח"ד]. השאיר אחריו ברכה חידו"ת שנתרו לפליטה ספר עצי חיים עה"ת, על המועדים, עמ"ס גיטין, שו"ת על ד' חלקי שו"ע, ספר עצי חיים על הל' מקוואות. זכותו יגן עלינו.

חלונות בית העצי חיים ז"ל, וצעקו בקולות ושרו את שיר הציונים (התקוה), כדי להפריע מנוחתו ולצער את נפשו.

העביר את הראש הקהל ממשמרתו על שהלך לאסיפת הציונים

אירע פעם בעיר סיגוט שסידרו הציונים והמזרחים "באל", כדי לאסוף נדבות לטובת הציונים. והזמינו את הרב גלאזנער מקלויזנבורג שיבא לדרוש לטובת הציונות. והעצי חיים ז"ל שלח לו אוהרה, שכל יהין לבא לסיגוט לדרוש דרשות של דופי, אבל הוא לא הטה אזנו לאזהרתו ובא לעיר סיגוט להשתתף בכינוס הציונים.

העצי חיים ז"ל הכריז איסור חמור שאסור להשתתף באסיפת מרעים של חברי פושעים הללו. אבל הראה"ק שהיה איש נכבד ות"ח, לא שמע לפקודת העצ"ח ז"ל הרב דמתא, ולקח חבל באסיפה זו.

העצי חיים ז"ל שהיה האב"ד דמתא, העביר את הראש הקהל ממשמרתו על אשר לא שמע לקולו, ולקח חבל בהבא"ל. ונעשה מזה רעש גדול, ופנו אל גדולי הדור לשמוע חוות דעתם, וכולם הסכימו לדעת העצי חיים ז"ל להעביר את הראש הקהל ממשמרתו.

ובשנת מהר"ש ענגיל (חלק ז' סי' קצ"ח) נדפס תשובתו שבה הסכים לאיסורם של הגדולים נגד הרב מקלויזנבורג, וגם לאיסורו של העצי חיים על הראש הקהל^א.

מלחמתו נגד הציונות

כל זמן שמרן הקדושת יום טוב זי"ע ה' בחיים חיותו לא היתה שום תנועה ציונית בעיר סיגוט, מיראתם את מרן הקדושת יום טוב זי"ע שאימתו היתה מוטלת על כל העיר ותושביה, ובשנת תרס"ו אחר שנחשכו המאורות ומרן הקדיו"ט נלב"ע, אז קם ציוני אחד בשם ד"ר אליהו בלאנק, ויסד אגודה ציונית בעיר סיגוט, אך נפגש בהתנגדותו העצומה של האב"ד מ"מ של הקדיו"ט ז"ל ה"ה הגה"ק בעל עצי חיים ז"ל, והודות לזה היתה השפעת הציונות מעט מזער ולא הקיפה כי אם מתי מספר.

אבל לאחר מלחמת העולם הראשונה, התחילה כת המזרחי להתפשט גם בעיר סיגוט והגלילות, ותפסו נפשות רבות ברשתם, וגם הרב ד"ר דאנציג שהי' הרב של הקהלה הספרדית בסיגוט שפרשו מעדת הארטאדאקסין בימי הקדושת יו"ט, ובנו הלל דאנציג, תמכו בהמזרחי, ורבות נפשות הפילה ועצומים כל הרוגיה.

מרן הגה"ק בעל עצי חיים ז"ל אף שהיה באותה תקופה צעיר לימים, התייצב בראש המערכה ויצא נגדם במלחמת חרמה, ועצר את המשחית הציוני מלהתפשט בעיר סיגוט. ועל זה מררוהו ורבו בעלי החיצים, וחרפוהו וגדפוהו בעלי גדופים. וסיפר כ"ק אדמו"ר [בעל ברך משה] (שליט"א) [זצוק"ל] שהוא זוכר שבימי ילדותו התאספו הרבה פעמים בעלי חיצים מכת הציונים תחת

א. וז"ל: ומענין לענין, בעיר גדולה הי' שם רב גדול בתורה ובצדקות וביחוס מגאונים וקדושים זי"ע (ה"ה הרב הגה"צ מוהרצ"א

שלח מכתבים לכל רבני הסביבה שילחמו נגד הציונים

כשראה העצי חיים ז"ל שכתות הציונים למיניהם פורשים טלפיהם במחוז מארמארוש, לבש עוז ושריון והתאמץ מאוד למנוע את השפעתם ולעכב את הפצת רעיונם במחוז זה, וכשביקר פעם בחוסט דבר עם הגאון ר' אברהם יוסף גרינוואלד זצ"ל אודות המספחת הציוני המתפשטת, ושצריכים לאזור חיל ולעמוד נגדה בכל תוקף.

כשחזר העצי חיים ז"ל לביתו לסיגוט, כתב לכל רבני מארמארוש שיחלצו חושים ללחום נגד הציונים ולמנוע השפעתם בערי המחוז. וזה לשון העצי חיים ז"ל במכתב שכתב להג"ר אברהם יוסף זצ"ל:

ב' נח תר"פ לפ"ק, סיגוט יצ"ו.

כבוד ידידי הרב המפורסם מעוז ומגדל אוצר בלום כש"ת מו"ה אברהם יוסף גרינוואלד נ"י אבד"ק חוסט יע"א

אחדשת"ה, הנני בזה ע"ד אשר בעת היותי בחוסט דברתי עם כת"ה אודות המספחת הציוני אשר החילה להתפשט גם בגלילותינו, ואין עת לחשות לזה כי הם השקט לא יכלו, וכים נגרשים לפרוש רשת לנערי בני, וע"כ צריך לאזור חיל ולעמוד כנגדם בכל תוקף ועוז שלא יעשו צידם רמי'.

ונכון לדעתי לאסור איסור שלא להתחבר עמהם ח"ו וגם על לימוד העברעיש בהשוהלען, ע"כ אבקש את כת"ה שיאבה בטובו לכתוב נוסח באיזה סגנון יהי' נכתב האיסור, ואזי גם לידידינו הה"ג מווישא נ"י אכתוב, וגם לשאר רבנים נ"י דמחוזינו שיבואו ג"כ על החתום, ואחשוב כי בעה"ת בזה יעלה בידינו להפר מזימתם. והשי"ת יהי' בעזרינו שחפץ ה' יצליח ויתרבה כבוד שמים בהרמת קרן כלל ישראל.

ידידו דושת"ה באהבה רבה ומחכה לשמוע ממנו אך בשו"ט בכל עת.

חיים צבי טייטלבוים³

דבריו של העצי חיים ז"ל נשאו פירות, והגרא"י זצ"ל מאונגוואר ערך מכתב ארון, (נדפס בספר משכנות הרועים חלק ג' משם תדרשנו).

וכן הרה"ג מווישא שמזכיר העצי חיים ז"ל במכתבו, כוונתו על הגאון בעל קרן לדוד זצ"ל שהי' אח"כ אב"ד בסאטמאר, ואז הי' אב"ד בעיר אויבערווישע (שבמארמארוש).

הכרוז שכתבו הרבנים ובראשם מרן העצי חיים נגד ההתחברות עם הציונים

אבל לא נמצא בידינו כרוז שבו חתמו כל רבני מארמארוש ביחד כ"א כרוז אחד שנדפס בלשון יודי"ש-דייטש, ונכתב בעיר דעש, שנתייסד שם וועד מיוחד ללחום נגד הציונות, והגה"ק בעל כנסת יחזקאל זצ"ל בא בחתימת ידו על הכרוז בתור ראש הוועד, וכן עוד כמה גדולים ובראשם העצי חיים ז"ל, הגה"ק מנאסויד, והגאונים בעל קרן לדוד, בעל זכרון יעקב, לאפוש, ביסטריץ, קאשוי, ריסקעווע, סאמאש, אויוואר.

וזה לשון האזהרה בתרגומו ללשון הקודש:

אנחנו חתומי מטה נאספנו לאסיפה ביום דלמטה, הננו להודיע ולהגלות כי אחר שיקול הדברים בכל מאזנים בתשומת לב שיקול הדעת, באנו לידי החלטה גמורה כי הציוניזמוס אסור עפ"י דת תוה"ק בתכלית האיסור, כי כבר העיד הנסיון ששיטת הציונות הוא רעיון כוזבות רחוקה מאמונת תורה"ק והיא מסוכנת ומהרסת יסודי הדת עד רדתה, על כן אנו מבקשים ומזהירים את כל אחד ואחד אשר עדיין ניצוצי היהדות בוערות בתוך לשם, נא ונא, אל תלכו בדרך אתם מנעו רגליכם

³ טייטלבוים אבד"ק סיגוט זצ"ל) והי' מנהג הקהלה עפ"י דרכי התורה, ובעו"ה גם שם פשתה המספחת, ויסדו חבורה מושב לצים, ורצו לעשות "באל", ולהביא אחד מראשיהם ממקום אחר שידרוש להם על הבאל, ושמה תהי' תערובות אנשים ונשים, והרב אב"ד הכריז איסור שלא ילך שום איש ישראל כשר למקום מושב לצים, ונשיא העדה לא שמע לקול האיסור, ושלח פתקא להדורש שיבא לשם, ונסע לקראתו, ובא ודרש על הבאל דברי דופי, ונשאלתי המרה"ג אב"ד דשם חו"ד וכו'.

ע"כ הדבר פשוט דהנשיא עבר על כמה איסורים, וביותר שלא שמע להוראת הרה"צ אב"ד, ע"כ חשוב כפסול מחמת רשעה, ופסול להיות מז' טובי העיר עד שישבו מדרכו הרעה, ויפייס להרה"צ אב"ד, ויקבל עליו שלא ילך עוד בדרך זו, אז רשות יהי' ביד הרה"צ אב"ד לעשות עמו כפי הישר בעיניו, והסכימו לזה גדולי הדור, ותל"ת שדברי עשו פרי, והנשיא קיבל עליו דברי חבירות.

הק' שמואל ענגיל אב"ד ראדמישלא

ב. עי' בספר ומשה היה רועה חלק א' (עמ' קפ"ט) העתק כתי"ק ממכתב זה.

מאלו שכבר נתפסו לרעיון הציוני, שעלתה בידם להיות בין טובי הקהל, וצערו מאד את נפשו של העצי חיים ז"ל בתעלוליהם ורצו להקים בסיגוט "היברעאישע שולע", והעצי חיים ז"ל רדפם עד חרמה ואמר להם בל"ק: "ווי לאנג איך לעב וועט קיין היברעאיש שולע דא נישט זיין", [כל זמן שאנו בחיים לא יהיה כאן בית ספר בעברית] וכן היה, שכל ימי חי העצי חיים ז"ל לא עלתה בידם להקים את השולע.

נסתלק מהעולם מרוב צערו במלחמתו נגד הציונים

אמנם הם הוסיפו לצער את נפשו ביותר עד שהלכו וספרו לפני מושל העיר עלילות רשע על העצי חיים ז"ל, ומושל העיר שאל אז את העצי חיים ז"ל בתמונה: האין יוכלו אנשים מישראל לדבר בלשון גס כזה בגנותו של הרב, שאפילו אצליהם לא ידברו ככה על חשוביהם.

העצי חיים ז"ל השיב לו בחכמה: "כי בוודאי אצל האומות לא יהיה דבר כזה לדבר סרה על החשובים, כי הם הלא יניחו את ההמון לנפשם להתנהג כרצונם, אבל אצל בני ישראל שהרב מתערב בכל מעשיהם של ההמון עם, ומרבה ליסרם שיתנהגו בדרך התורה, ועל כן יש להם שנאה נגדו", ודפח"ח. המושל הלז התרה אז בהם לבל יהיו עוד לצער את הרב, אבל הם המשיכו בתעלוליהם, עד שבעוה"ר מרוב צער וכאב נגע הדבר ללבו ונסתלק בדמי ימיו.

(מושיען של ישראל שם עמ' 379-378)

כ"ק מרן אדמו"ר בעל הברך משה זי"ע סיפר שהוא זוכר עוד משנות ילדותו האין אשר תמיד בעת שלש סעודות היה דרכו של העצי חיים לבכות ולעורר אודות הקליפה הציונות. והיה אומר שברור לו שמחמת צער שהיה לו ממעשי הציונים זהו מה שגרם לו להסתלק מן העולם בקיצור ימים.

(ומשה היה רועה ח"ד עמ' נ"ז)

מנתיבתם כי רגליהם לרע ירצו, ואסור להתחבר עם כח שלהם ולבל לתמוך אותם לא ע"י שום סיוע וחיוזוק, ודבר זה בעינינו בנחיצות גדולה הנוגעת למצב הרוחני ולמצב הגשמי שלנו, ואשר נחיצתה תעלה בקרוב לפני אסיפת הארצי של לשכת הארטודקסים ושם ישאו ויתנו בדבר עפ"י דת ודין. ע"כ דעת לנבון ניקל להבין ולהשכיל שבכל מיני אסיפות שהן בניגוד לדעתינו הנ"ל, אין בדבר שום נפקותא, שמאיזה צד נקראה האסיפה אסור ליקח בהן חבל בשום אופן שבעולם, ולהשומעם יונעם ותבא עליהם ברכת טוב.

כעתירת דרושי טובתכם בזה ובבא דעשש תע"א ד' לסדר בהעלתך את הנרות תר"ף לפ"ק.

ואחר החתימות: נ"ב, נא להדביק אזהרה זו בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות

(מושיען של ישראל חלק ג' פרק ל"ב מלחמה לה' בעמלק עמ' 378-374)

אחרי ששלטו אנשים ציונים בביהמ"ד של אבותיו הק' לא רצה ליכנס לשם

סיפר כ"ק אדמו"ר [הברך משה] שליט"א [זצוק"ל], שבסיגוט הי' בית המדרש שדרש שם מרן הישמוח משה ז"ל בשעה שקיבלו את בנו הגה"ק ר' אלעזר ניסן ז"ל לאב"ד סיגוט, וכן הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל דרש שם, וכן בנו אחריו מרן בעל ייטב לב ז"ל, ואחריו מרן הקדושת יו"ט ז"ל, ומרן העצי חיים ז"ל בעצמו דרש שם כמה פעמים, ואעפ"כ בשעה שעברה הביהמ"ד תחת שלטון אנשים הציונים, שוב לא נכנס העצי חיים ז"ל אף פעם לאותו הבית המדרש, אף שקדמוהו אבותיו הקדושים דור אחר דור לדרוש שם.

לחם בכל כחו נגד המזימה להקים בית ספר עברי

עוד סיפר כ"ק אדמו"ר [הברך משה] (שליט"א) [זצוק"ל] כי בסוף ימיו של העצי חיים ז"ל הי' בסיגוט

ג. וע"ע בספר ומשה היה רועה חלק א' פרק ד' שהובא שם כ"ז, ועיי"ש לשון כ"ק מרן אדמו"ר הברך משה זצ"ל שסיפר את כל אלו הענינים בדרשה.

ד. ובס' ומשה הי' רועה (ח"א עמ' קע"א) הובא שסיפר עוד, שהם עשו את החוט שמושכים את הפרוכת בארון הקודש בצבע תכלת ולבן כדוגמת צבע הדגל שלהם, וכשנכנס מרן העצי חיים לביהמ"ד וראה את זאת אמר, אם אין מסירים את זאת אינו נכנס עוד לביהמ"ד, וכן עשה.

ה. ובס' הנ"ל שם הובא בדסופו של דבר עזר השי"ת שהם חטאו להשלטון והורידו אותם מהנהגת הקהילה, וזה היה ממש חוץ לדרך הטבע וניסי ניסים, וככה היתה ביכולת מרן העצי חיים לחזור לביהמ"ד.

ו. בהנחת אבן הפינה לבנין ישיבת עצי חיים שבנה כ"ק מרן אדמו"ר הברך משה זי"ע בקרית יואל לשמו ולזכרו אמר בתו"ד בזה"ל, "עס איז ביי מיר קלאר אז מיין טאטע איז אוועק פון דער וועלט פון גרויס צער און עגמת נפש פון די ציונים" וואס זיי הבן אים ממש מקצר ימים געווען מיט זייערע מעשים, ווייל דעמאלטס איז געווען נאך די באלפור דעקלעראציע און ער

לסמל שלהם, אבל עכשיו שנעשה אצלם לסמל שנואה היא לפני המקום ואסור להשתמש בו.

והוסיף מו"ר הרה"ק העצי חיים לאמר: שאם לא יסירו המגן דוד לא ילך לדרוש הדרשה הראשונה בשבת הגדול הבא, אבל הראש הקהל לא התפעל מזה ולא הניח בשום אופן שיסורו אותה, וכבר החליט הרה"ק שלא ילך לדרוש בביהכ"נ, ולפלא שביום חמישי לפני שבת הגדול, פתאום ירד גשם גדול עם רוח סערה קשה שעקר אילנות וגם המגן דוד נפל מהגג ונשבר, וכמובן שנעשה קידוש השם גדול בכל העיר ומו"ר הרה"ק בא לדרוש הדרשה בבית הכנסת, וגם הראש הקהל כבר הסכים שלא יניחו בחזרה, שראה שמן השמים מסכימים לרבה האב"ד הצעיר.

(גדול בישראל לאב"ד טענקא זצ"ל, עמוד קע"ח)

במלחמתו נגד האגודה

ב"ה, ב' תצא תרפ"ג לפ"ק, סיגוט יע"א.

ע"ד חבורת האגודה נדרשתי זה כביר מאיזה מקומן לחוות דעתי וכאז כן עתה הנני עומד על משמרתי כי במדינתנו ובמדינות הסמוכות לנו הוא קרוב להפסד וכל שומר נפשו ירחק מהם ומהמונם, ואנחנו במדינתנו לא נצרכים להסתדרות חדשה לא בשום שם וכינוי רק מה שגבולו לנו הראשונים אבותינו ורבותינו הקדושים ז"ע וקבעו תקנות קבועות וגדולות עפ"י חקי הש"ע ומשפטי התורה לחבורת ארטהאדאקסען ובש' זה נדגול ושם אחרים לא נזכיר רק בעקבותיהם נלך ואז כל הדרכים בחזקת מתקנים עד ביאת ינון וישוב שופטנו כבראשונה.

ידידו דושתו"צ באהבה רבה כל הימים

חיים צבי טייטעלבוים

(תיקון עולם, סימן ק"ד)

וכן אמר כ"ק מרן בעל ברך משה ז"ע בס"ג פ' ראה תשנ"ג (בקרית יואל) וזל"ק, ונודע אשר כל הרבנים וצדיקים במדינת אייראפע כבר הזהירו אז על מעשיהם שהיו עושים ומוסדרים נסיעות לא", וכולם כאחד פחדו ורעדו מן התוצאות הנוראות שאפשר לצמוח ממעשיהם, ונהירא כמה נצטער אבא מארי [העצי חיים] זלה"ה ואמר שאינו יכול לסבול כ"ז האיך שמכניסים בני ישראל בתוך סכנה גדולה ונוראה, ובאמת לא היה יכול לסבול ושבק לן חיים, וגם כל הצדיקים שהיו אז היו מתפחדים ממעשיהם והזהירו תמיד להתרחק מדרכיהם ע"כ.

(ומשה היה רועה ח"ד עמ' נ"ח הערה כ"א)

צוה להסיר המגן דוד והזהיר שאם לא יצייתו אליו לא ילך לדרוש שם

כשנסתלק הרה"ק בעל קדושת יו"ט מסיגעט ז"ע ונתמנה מו"ר הרה"ק בעל עצי חיים למלא מקום אביו בתור אב"ד ור"מ בסיגעט, אף שעדיין היה צעיר לימים עשה כמה שנויים בעיר, וביניהם היה שצוה שיסירו המגן דוד שהי' מונח על ראש הגג של בית הכנסת, אבל הראש הקהל לא הניח בשום אופן להסירו, וטעמו ונימוקו עמו, שאם כשכיהן הרבנים הגאונים הקודמים ה"ה זקינו הרה"ק בעל ייטב לב ואביו הרה"ק בעל קדושת יום טוב ה"י טוב בעיניהם המגן דוד ולא אמרו כלום ע"ז, אז גם עכשיו למע"כ הרב יהיה שבע רצון מזה.

וענה לו הרה"ק עפ"י מה דאיתא בספרי פ' שופטים (הובא ברש"י), אצל איסור במות, אף על פי שהיתה אהובה לו בימי אבות, עכשיו שנאה, מאחר שעשאוהו אלו חק לעבודה זרה ע"כ, כמו כן המגן דוד לא היתה שנואה בימי אבותי דעדיין לא היו הציונים עושין אותו

האט געהאט דערפון גרויס עגמת נפש. און שפעטער האבן די ציונים זיך אנגעהויבן צו פארשפרייטן איבער מערערע שטעט און שטעטלעך און זיי האבן זיך געוואלט באהערשן אויך אויף סיגעט. און ער האט זייער שטארק לוחם געווען קעגן זיי, אזוי ווייט אז ער איז גרייט געווען איבערצולאזן די שוהל אין סיגעט וואו עס האט נאך גע'דרש'ענט דער ישמח משה ז"ע, און דער זיידע ר' אלעזר ניסן ז"ע איז דארט געווען רב, און שפעטער דער זיידע דער ייטב לב, און זיין פאטער דער קדושת יו"ט, זכר צדיקים לברכה. און דאך איז ער גרייט געווען איבערצולאזן דאס בית המדרש, און זיך גיין דאווענען באזונדער, אלעס ווייל ער האט נישט געקענט פארטראגן די מעשים פון די ציונים.

"איך געדענק ווי דעם לעצטן שבועות וואס ער איז געווען אויף דעם עולם בשנת תרפ"ו, ווען דער טאטע האט געהאלטן אינמיטן פירן טיש זענען אנגעקומען די בריונים און זיי האבן זיך געשטעלט אונטערן פענסטער און זיי האבן דארט אנגעהויבן צו זינגען דעם "התקוה", און די בחורים האבן געדארפט ארויסגיין און זיי פארטרייבן פון דארט. מ'קען זיך נישט פארשטעלן וואס פארא צער און עגמת נפש ער האט זיך פון זיי אפגעליטן, נאכדערצו זייענדיג א שוואכער מענטש האט ער דאס נישט געקענט אריבערטראגן און דאס האט אים מקצר ימים געווען ל"ע. (שם)

ז. בענין זה אמר פעם רביה"ק ז"ע בזה"ל, מיין ברודער דער עצי חיים פלעגט אלעס האלטן אין זיך, ער האט זיך נישט ארויסגערעדט, און דאס האט איהם געשאדט פארן געזונט און ער איז פון דעם אוועק, ער האט זיך אויפגעגעסן, איך האב זיך מקבל געווען אז איך וועל מיך יא אויסרעדן, רעד איך זיך אויס אין שטוב וויל איך וויל זיך נישט אויסרעדן אין גאס, (זקניך ויאמר לך ח"ו עמ' 39).

ח. ושם בתיקון עולם אחרי העתקת המכתב כתוב שם בזה"ל: מכתב הנ"ל נשלח לנו עתה ע"י ברא כרעא דאבוח פרח

"מדינה של גיהנם", קאי על המדינה הציונית

פעם אחת בהיותו ילד שאל כ"ק אדמו"ר מרן בעל ברך משה זצ"ל, את אביו הגה"ק מרן בעל העצי חיים זצוק"ל מהו הפירוש בתפילת ה'יהי רצון' שאנו אומרים בכל יום בבוקר, שתצילני היום ובכל יום וכו' ו"מדינה של גיהנם", באיזה מדינה ממדינת העולם קאי. והשיב לו אביו הגה"ק בעל עצי חיים זצ"ל: אהובי בני, לכשתגדל כבר תבין מעצמך על איזה מדינה קאי...

ואמר כ"ק האדמו"ר זצ"ל שלאחר שראה את הקמת מדינה הטמאה הציונית בארץ ישראל, הבין כוונת אביו זצ"ל, ורוח הקודש נזרקה אז מתוך פיו.

(ומשה ה' רועה ח"א עמ' ק"פ, ספר תורות ושיחות עמ' תכ"ד)

לא רצה להיכנס לביהמ"ד עד שיסירו את המאפע של ארץ ישראל מעל הארון הקודש

הרה"ח הישיש רבי דוד האק ז"ל שעוד זכה ללמוד כמה שנים אצל מרן העצי חיים זי"ע והיה דבוק אליו בלב ונפש סיפר שבחודש אייר תרפ"ד נערך בחירות על גבאי החברה קדישא בטשארעד עיר קטנה שבגלילות סיגוט, העצי חיים ביהותו המרא דאתרא הגיע לשבות בשב"ק לשמה, וכבר הגיע ביום ד' בשבוע ונכנס לביהמ"ד הגדול שבשם וכאשר נכנס לביהמ"ד ראה בכותל המזרח טבלא גדולה שבנוי בתוך הכותל שנחרט בו המאפע של ארץ ישראל, תיכף כשראה זאת צוה להביא את הגבאים ופקד עליהם להסיר אותה תיכף ומיד באמרו הרי המאפע הזאת של ארץ ישראל היא חלק מההסתה הציוני להכניס דיעות כוזבות של מינות וכפירה בלכות בני ישראל, והוסיף עוד אזהרה שאם עד שבת לא יסירו אותה לא יכנס לביהמ"ד להתפלל אלא ילך לביהמ"ד אחר שבעיר.

הגבאים כבר נתפסו ברעיון הציונית והחליטו שלא לציית לדברי העצי חיים ולא הסירו את הטבלא, וכאשר הגיע שב"ק ושמע העצי חיים שלא הסירו אותה, קיים את דברו, והלך להתפלל במקום אחר, ביום ראשון אח"כ שהיה בפרשת קדושים ויצא להיות בר"ח אייר, ערך העצי חיים את שלחנו הטהור לכבוד סעודת ר"ח שהיתה יחד עם סעודה לכבודם של הגבאים החדשים שנבחרו, וצוה העצי חיים שיקראו לכל הגבאים מאותו הביהמ"ד שלא רצה להתפלל שם שיבואו להשתתף בסעודה, הגבאים האלו שמחו כשקיבלו את ההזמנה בחשבם שבוודאי רוצה העצי"ח לפייסם על מה שלא בא אצלם ובאו ברוב שמחה.

באמצע הסעודה הפסיק והתחיל לומר תורה ועמד עצמו עמש"כ קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם, והק' מי יכול להתדמות כמלוא נימא אל הקב"ה, וביאר בהקדם מש"כ ויהי בשלח פרעה את העם וגו' פן ינחם העם וגו' והמפרשים נתקשו שהלא נראה שהיה להם איזה סיבה לחזור למצרים, והרי הקב"ה היה יכול לסבב שלא יראו את המלחמות ולא יבואו לחשוב מחשבה כזו לחזור למצרים, ולמה הוצרך להכניסם במדבר והשיב העצי חיים שיש ליישב זאת בדברי הגמ' בקידושין (דף כ"א) כהני שלוחי דרחמנא, דאי ס"ד שלמי דידן מי איכא מידי דאנן לא מצינן עבדינן ואינהו מצי עבדי, והסביר זה עפ"י דברי האור החיים הק' פרשת שלח שכתב דאע"פ דכשרים היו [המרגלים] בשעה שנשלחו אך מחמת שכוונת המשלחים היתה רעה תפעול פועל הרע בשליח ויחזור להיות שליח של אדם כמותו ויולד בו תכונה רעה מה שלא היתה בו קודם, כדרך שתלד בחינת קדושה בשלוחי מצוה לטובה, ולזה הגם שהיו צדיקים בתחילת עשית הליכה וכו'. נולד בו תכונה מאת המשלח, וא"כ דבר שהמשלח אינו יכול לעשות גם השליח אינו יכול לעשות כתכונת המשלח, ע"כ. והיינו שכשהשליח

שושן, קנקן חדש מלא ישן, הרב הגה"צ וכו' האבד"ק סיגוט שליט"א [הגה"צ רבי זלמן לייב ט"ב זצוק"ל הי"ד] וז"ל: נדרשתי לחוות דיעי בענין החבורות אשר חדשים מקרוב באו, הנה מאז ומקדם, אין דעתי נוחה והנני קורא תגר על כל המפלגות בכלל ובכללם גם האגודה ובכל פעם אשר עמדי לבשר צדק בקהל רב שפתי לא אכלא מלקרוא בקול גדול באזהרה כפולה ומכופלת אשר כל מי שיראה ה' נוגע בלבבו ישמור א"ע מלהתחבר עם כל המפלגות כלל אול' לגלות דעתי עפ"י תבל ומלואה יודע אני את ערכי עלי שלא באתי עדיין למדה זו לישא דעי למרחוק ואך זאת אמרתי להעתיק את המכתב אשר מצאתי בין אמתחת הכתבים של כ"ק אדמו"ר הגה"ק בעל עצי חיים זצוק"ל בתשובתו לאחד מהשוואלים ודורשים ממנו בענין זול"ק אות כאות. (הוא המכתב דלעיל).

והנה כל קורא בצדק ישפט כי די באזהרה זו של כ"ק אדמו"ר וצלה"ה כי כאשר לפני י"ג שנים כתב מדברים הנ"ל אכן מה נענה אבתי' בעת כזאת שהדורות מתמעטים והולכים בעוה"ד ונתברר לעיני כל שמכל אחד מהמפלגות ההם לא יוצמח טובה לכלל ישראל, וממילא שחיו"ד בזה אך למותר יחשב, והשי"ת ירום קרן ישראל ויחוש גאולתינו ופדות נפשינו ובמהרה נזכה לביאת מבשר טוב משמיע ישועה.

יקותיאל יהודה טייטלבוים

מקבל שליחות מהמשלח ה"ה מקבל ממנו גם הכוחות והכוונות של המשלח.

אנו מצפים לגאולה האמיתית ואין אנו רוצים להיות שליחים של הערצל ימ"ש בגאולה זו

ובזה ביאר העצי חיים דהיינו כוונת הגמ' שהכהנים שלוחי דרחמנא ובכן מקבלים את כח הקדושה מהקב"ה שהוא המשלח וממילא צריכים להיות שלוחי דרחמנא, וזה מש"כ בשלח פרעה את העם דהיינו שיצאו בכח שליחות פרעה הרשע, והקב"ה לא רצה באותו דרך שהם חשבו תחילה ללכת דרך המדבר ים סוף, שהרי בדרך זה הם נשלחים ע"י פרעה ועי"ז יתכן להיות "פן ינחם העם" כיון שנכנס בהם תכונה רעה של פרעה".

ובזה פירש את מאה"כ קדושים תהיו כי קדוש אני שהקב"ה מצוה להיות קדושים שהרי הוא המשלח ובכח זכות זה יכולים להיות קדושים.

העצי חיים סיים את התורה והתחיל לבכות בבכיות נוראות ואמר "אנו בני ישראל כבר מחכים זה אלפי שנים על הגאולה האמיתית ובכל יום אנו מתפללים ותחנונים עניינינו בשוכך לציון ברחמים, אבל זה ברור שאין אנו מחכים על גאולה שתהיה ע"י הציונים הארורים ימ"ש ואין אנו רוצים שהערצל ימ"ש יהיה המשלח שלנו ושנהיה השליחים של אלו הרשעים ח"ו... והגבאים הנ"ל שכבר נתפסו בציונות בשמעם את הדברים האלו היוצאים מלב טהור בדברים החוצבים להבות אש נתרגשו מאוד והלכו מיד אחרי הסעודה לביהמ"ד וקדרומים בידיהם ושברו את הטבלא ההוא לשברי שברים וזה היתה פליאה עצומה ונשגבה.

(ומשה חי' רועה ח"א עמ' ק"מ-ק"פ)

אני אוהב ארץ ישראל אבל לא האר"י של הציונים

כל זה הובא גם בספר עצי חיים עה"ת במהדורא החדשה בחלק הליקוטים פרשת קדושים (וע"ע גם בעצ"ח חלק הדרושים פרשת בשלח ד"ה ויהי בשלח) בשם ר' דוד הויך ז"ל הנ"ל, ושם מוסיף ע"ז בזה"ל אח"כ פתח את פיו בחכמה והשמייע דברות קודש דפרשת השבוע, ועורר נגד תנועת הציונות, ובתו"ד אמר, "גם אני אוהב ארץ ישראל אבל לא ארץ ישראל של הציונים".

מסר את נפשו שלא יכנסו האגודה לאונגארן

מרת העצי חיים זי"ע השתדל בכל כוחו שהאגודה לא יכנסו לאונגארן באונגארן, הייתה הלאנד-קאנצלרי של הארטאדאקסן שהנהגה שלהם ה"וועד המרכזי" עמדה בהרכבת חמשה מגדולי הרבנים ועשרה בעלי בתים. בשנת תער"ב נבחר מרת העצי חיים לשמש כאחד מחברי הוועד.

באותה שנה הגיע הגרש"ז ברויער ז"ל הרב מפראנקפורט שהוא היה נשיא האגודה בדייטשלאנד ורצה שהרבנים מאונגארן גם כן יתחברו אל האגודה אבל הם התנגדו לזה.

אחרי ב' שנים בשנת תרע"ד העלו עוד הפעם את השאלה להרבנים בהקאנצלרי ואז היתה שבעה רבנים בתוך הוועד ובאו עוד ג' רבנים להאסיפה, הגאון רבי קאפל רייך זצ"ל אב"ד פעסט, הגאון רבי ישעי' זילבערשטיין זצ"ל אב"ד וויטצען בעמח"ס מעשי למלך והעצי חיים זי"ע, ודחו עוד הפעם את ההצעה הזאת.

בספר זכור ימות עולם (ח"ב, מהרה"ג ר' בנימין יאקאבאוויטש ז"ל) מודגש שבאותה האסיפה כבר לא באו רוב הרבנים

ט. ובספר פרדס מרדכי (פרשת בשלח, עמ' כ"ח) מביא ממש כיסוד הזה, וכתב שם בזה"ל שמעתי מאחד מחברי ששמע בעצמו מפה קדשו של אדמו"ר הגה"ק בעל עצי חיים זצוק"ל טענתו של משה (שמות ו' י"ב) "הן בני ישראל לא שמעו אלי", היינו אלי" דייקא שלא רצו שיהיה הגאולה על ידו, ואיך ישמעני פרעה", היינו מה יהיה הפעולה באם פרעה ישמע אותי, הלא לא יהיה נצחי, ועל כן כשישראל עמדו בסכנה, הים לפנייהם והשונא לאחרייהם, אל הקב"ה למשה הים סוער והשונא רודף ואתה עומד "ובמרבה" בתפלה בהפלגה שיהיה דייקא על ידי, בכדי שיהיה נצחי, הלא ישראל הם בסכנה, ואין העת מסוגל להשיג בהעתיד רק שיהיה ישועה על אתר, אל ומה אעשה, אל קח את מטך דייקא שיהיה על ידך, כי עוד לא הגיע הזמן על גאולה נצחי, כהבשורה עוד בפ' שמות (שמות ג' י"ד) אהיה אשר אהיה, על כן כשישראל ראו זאת והבינו מיד ענו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד, אילו היה על ידי השם בעצמו היה לעולם ועד. ע"כ. ועיי"ש עוד שמבאר שם דכשהגאולה בידי בשר ודם כאן שכח הפועל בהנפעל ובאדם הוא זמני ע"כ גם מעשיו אינם נצחיים משא"כ כשהגאולה יהיה בידי הקב"ה שהוא נצחי יהיה גם הגאולה נצחי.

י. שם הובא נוסח סיום המאמר בזה"ל, והמשיך מרת זצ"ל, כלל ישראל מצפים זה קרוב לאלפיים שנה לגאולה האמיתית, ואנו מתפללים ותחנונים עניינינו בשוכך לציון ברחמים, אבל זה ברור שאין אנו מצפים על גאולה ע"י רשעים, ואין אנו רוצים שאותו רשע ימ"ש מיזם הרעיון [הציונות] יהיה המשלח, ואנו נהיה שלוחיו, אלא הקב"ה יבא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצינו.

איך מעיזים הציונים לשלוח יהודים לארץ ישראל שהוא מקום סכנה

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר הברך משה זצ"ל, בשנת תרפ"א נולד נכד לעצי חיים זי"ע ה"ה הבחור החרץ ליפא האלברשטאם ז"ל הי"ד, ובאותה שבת שנערך השלום זכר הגיע אורח מלאנדאן שהיה שליח מהציונים שהגיע לחזק הקבוצות של הציונים בסביבות מארמאראש שדרו שם הרבה עניים ואביונים, והציונים חשבו שהמקום הזה הוא מוכשר ביותר לפעולותיהם הזידוניות.

ביודעו שהרב מסיגעט (ה"ה מרן העצי חיים) הוא בעל ההשפעה ביותר על כל יהדות מארמאראש החליט האיש ההוא ללכת אל העצי חיים לבית המדרש ולדבר אתו ולהוכיח לו את נחיצות רעיון הציונות ועלי' לארץ ישראל.

בליל שב"ק אצל הפירות טיש של העצי חיים (שקראו לזה אויבער-טיש) הגיע אותו הציוני, והתחיל להסביר בחלקלקות לשונו את רעיונות הציונות, ואיזה טובה גדולה תהא לישראל שיעלה כולם לארץ ישראל.

אמר לו העצי חיים בזה"ל, אני שואל ממך האם הערביים מסכימים לזה? האין אתה מעיז לשלוח יהודים לעלות לדור בארץ ישראל? הלא סביבות אר"י גרים מיליאנען ערביים שהמה רוצחים, ואם תתגרו עמם יוכלו לרצוח את כל היהודים משם בלילה אחת ואתם תשבו בלאנדאן בבטחה ותשלחו יהודים אחרים למקום סכנה?

והשליח השיב שהערביים המה פרימיטיוו ואינם יכולים ללחום. שאל אותו העצי חיים עד מתי יהיו פרימיטיוו, הלא כל העולם הולכים קדימה והמה ישארו פרימיטיוו? השיב האיש ההוא הלא יש לנו את השי"ת (עס איז דא א גרויסער באשעפער), והוא ישמור על כל היהודים בארץ ישראל מכל צרה. מיד צעק העצי חיים לעברו "הלא אינכם מאמינים שיש בורא עולם" ובוזה הסתיים שיחתו עם אותו הציוני.

(ומשה היה רועה ח"א עמ' קפ"ה-קפ"ו)

אל האסיפה מחמת הפחד ממלחמת העולם הראשונה שכבר הורגש באויר והרב מווייטצען היה גר בשכינות לפעסט היה יכול להגיע, אבל היחיד מכל הרבנים שהגיע ממרחקים בדרך של עשר שעות בערך, והיה צריך להחליף את הבאן באמצע הדרך היה מרן העצי חיים זי"ע וזה היה כרוכה במסירת נפש עצומה בעת שהיתה כל הדרכים בחזקת סכנה ורק מחמת לבו הטהור שבער באש קודש למען כבוד שמו ית' ע"כ הכניס את עצמו בסכנה" לבא להציל את מדינת אונגארן שלא תפול אל האגודה, וחפץ ה' בידו הצליח כידוע שנשאר מדינת אונגארן המקום היחידי ששום אחד מהמפלגות לא הצליח שמה.

(ומשה היה רועה ח"א עמ' קפ"ג)

רבינו אמר אני והעצי חיים קיבלנו מאבינו שלא לנטות מן האמת בשום פנים ואופן

בעת שחזר רבינו זי"ע מארה"ק בשנת תשט"ו (אחרי הפרשה הכאובה שהיה לו אודות הבחירות כשהלך לבקר את הרה"ק מבעלזא זי"ע כידוע) הלך כ"ק מרן אדמו"ר [הברך משה] זצ"ל לקבל פניו, וכאשר סיפר לו רבינו את כל התלאה אשר מצאתו שם בארה"ק, שאל אותו כ"ק הברך משה הלא ידעו מעיקרא שפעולות אלו יכולים לגרום כדברים הנוראים האלו ולמה נכנס רבינו לכל זה?

השיב לו רבינו ואמר "פארפאלן איך און דיין טאטע ז"ל האבן מקבל געווען פונם טאטן ז"ל לא תגורו מפני איש יהיה מי שיהיה, מ'וועט גיין מיטן אמת, אפילו ווען מען פארלירט אלעס רייסט מען זיך נישט אוועק פונעם אמת", [אני ואביך (העצי חיים) קיבלנו מאבינו ז"ל (הקדושת יו"ט) את הלא תגורו מפני איש יהיה מי שיהיה וללכת עם האמת, אפילו כשיאבדו את הכל עי"ז לא ינתקו מן האמת].

(ומשה היה רועה ח"ד עמ' ק"ז)

יא. ומהראוי להעיר בזה אודות מסירת נפשו של מרן העצי חיים זי"ע מה שהעיד עליו אביו מרן הקדושת יו"ט זי"ע בזה, וז"ל ספר נפלאים מעשיך (בערך עצי חיים), שמעתי ממורי הגה"צ מפאיע הי"ד שהרה"ק הקדושת יו"ט זי"ע חיבב מאוד את בנו הרה"ק העצי חיים ותלה בו תקוות רבות, ופעם בימי הפורים כשערך מרן הקדושת יו"ט את משתה היין והיה מאוד בגילופין, קרא את בנו העלם חיים צבי [ה"ה מרן העצי חיים], ואחזו ואמרו: רבוננו של עולם, העלף מיר אז איך זאל האבן די זכייה צו זעהן ווי מיין קינד לאזט זיך שחטן פאר דיר. [רבש"ע עזר לי שאזכה לראות האין שבני מניח את עצמו לשחוט לפינך].

הרי מפורש במגן אברהם שאסור לחזק את הרשע שעוסק בעבירות ומכ"ש שאסור ליתן כבוד למנהיג ציוני

הגה"צ רבי ישראל פריינד זצ"ל אב"ד סאסרעגן סיפר שבאחד מאסיפות הרבנים שנתאספו עשרות מגדולי זוקני רבני אונגארן בכדי לשוחח על ענינים שונים העומדים על הפרק, דנו שם אודות אחד ממנהיגי הציונות שהגיע לרומעניא והכינו לו קבלת פנים מפואר (פאראדע) וגם ראשי הקאנצעליי של הארטאדאקסן הוזמנו ג"כ לקחת חבל באותה הקבלת פנים.

וכמובן שהרבנים החרדים לדבר ד' הביעו דעתם בחריפות שאין שום היתר ללכת לקבלת פנים ההוא, אבל מבין ראשי הקהילה היו כאלה שנתפסו בדיעות כוזבות וניסו להתווכח עם הפסק דין של הרבנים הכשרים ורצו להבין מהיכן דנתוני.

העצי חיים אשר עדיין היה מהרבנים הצעירים ביותר באסיפה זו פתח ואמר הלא היא מגן אברהם מפורשת באו"ח סי' שמ"ז סק"ד שכתב שם דרך ארץ לאדם שעוסק במלאכה תצליח במלאכתך ואפילו לעכו"ם, אבל מי שעוסק במלאכת איסור אסור לומר לו כך, ע"כ הרי אנו רואים מזה בביור מהמג"א שרשע שעוסק בעבירות שזהו מלאכתו אסור לברכו בברכות, וכמובן שאין ללכת למקומות כאלו שנותנים לו כבוד.

הרב מסאסרעגן סיפר שלאחר האסיפה נתהוו שיחה בין הרבנים שהפליאו את תשובתו של העצי חיים שכיון להשיב תשובה נכונה על אתר.

(ומשה היה רועה ח"א עמ' קפ"ו-קפ"ז)

לא תתורו אחרי לבבכם זו הערצל ואחרי עיניכם זו קוק

כ"ק אדמו"ר הברך משה זי"ע סיפר (בדרשתו ו' שבט תש"מ לפ"ק) שהוא זוכר מבית אביו העצי חיים זי"ע

(ולא זכר בדיוק אם שמע זאת מאביו בעצמו או שאמרו כן לפניו) שהפסוק לא תתורו אחרי לבבכם קאי על הערצל שר"י ואחרי עיניכם קאי על קוק שר"י, והדגיש כ"ק הברך משה זי"ע דאע"פ שהערצל היה אפיקורס גמור בגלוי ופורק עול, וקוק היה רב ות"ח עם ספאדיק, היו חשובים בעיניו כאחד, ולא עשה חילוק מזה לזה כיון ששניהם הפיצו מינות וכפירה.

(ומשה הי' רועה ח"ד עמ' ס')

בענין דרך הבעל שם טוב זי"ע

בשיחה שהיה לכ"ק מרן אדמו"ר הברך משה זצ"ל עם רביה"ק זי"ע אודות מש"כ בספה"ק ויואל משה שנשתכח דרך הבעש"ט הק' בזמנינו, ואמר לו הברך משה בא"ד אשר סיפר לו הרה"צ ר' יושע עהרנרייך זצ"ל משימלויא שמרן העצי חיים זי"ע אמר פעם לאביו הגה"צ ר' שלמה זלמן עהרנרייך זצ"ל בעל לחם שלמה משימלויא שהרה"ק משינאווע זי"ע אמר פעם בזמנינו שכבר אין דרך הבעש"ט צריכים לחזור לשלחן ערוך.

אמר לו רביה"ק בבית שחוק על שפתיו הלא הנך רואה שאביך (מרן העצי חיים זי"ע) אמר בעצמו מהשינאווער רב כן, ואעפ"כ הלך עם בעקיטשע וערך שלחן (געפירט טיש) ולקח קוויטלעך, הרי שגם הוא הבין שלא זהו מה שנקרא דרך הבעש"ט.

(באילנא דחיי ח"א עמ' ק"ט)

לא לפסוח על שתי הסעיפים

מרן העצי חיים זי"ע היה אומר בלש"ק, "אהער און אהין איז א שתי וערב" [לכאן ולשם זהו שתי וערב] כלומר שמי שהוא פוסח על שתי הסעיפים הרי זה דרך העבודה זרה, שהלא דרך היהדות הוא ללכת תמיד בדרך המסורה ובאמונה הצרופה.

(ימי זכרון לחודש שבט בערכו)

יב. מקור פתגם זה הוא משו"ת תורת יקותיאל להגאון רבי יקותיאל יודא ראזנבערגער זצוק"ל, האבד"ק דזיערעש, ושם כתב כן בשם "רב גדול וקדוש ליהודים" אחד, (הובא במשכנות הרועים ח"ג עמ' א' קמ"ג יעו"ש), והכוונה הוא בזה אחרי לבבכם מרמז על הערצל (מלשון לב) ואחרי עיניכם היינו הראיה שהוא קו"ק בל"א (לשון נופל על לשון), ושאר הצדיקים השתמשו ג"כ בפתגם זה, ע"כ יתכן שגם העצי חיים הזכיר מימרא זו או שאחד אמר כן לפניו והוא נענה בראשו ע"ז.

יג. עי' ויואל משה בהקדמה (ד"ה והנה מה) וזלש"ק בא"ד, כי כל המעשים הנעשים נגד התורה"ק המה סתירה נגד האמונה ומש"כ אותה המדינה הציונית וכו', שאין ספק שהוא לגמרי נגד האמונה בהש"ת ובתורתו הק', וא"א שיהיו אלו שתי האמונות אמונה במדינה זו ואמונה בתורה"ק באדם אחד כי המה שני הפכים לגמרי, וא"א שישתמשו בכתר אחד וכו', כמוש"כ העקידה פרשת ואתחנן (שער צ"ח) על העובדים בשיתוף שלבסוף עוזבים לגמרי את השי"ת ונשארים רק בע"ז, ועיי"ש באריכות דבריו, וכן הוא הסוף של כל הפוסחים על שתי הסעיפים עכ"ל. וע"ע דברי יואל פ' ויגש (עמ' תל"ב) בשם הכלי יקר (פ' תצא) שמי שפוסח על שתי הסעיפים הוא גרוע יותר מעובד עבו"ז בגלוי, שהרי כיון שמתנהג במקצתו כהכשרים עי"ז הוא מסית את בני אדם לטעות אחריו, וכ"ה בכ"מ בענין זה.